

KAREL RICHTER

VÍTĚZNÝ AUGUSTUS

DĚDIC CAESAROVY MOCI

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

KAREL RICHTER

VÍTĚZNÝ
AUGUSTUS

DĚDIC
CAESAROVY
MOCI

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Copyright © Karel Richter, 2019
Cover © Karel Kárász, 2019
Illustrations © Qpiii/stock.adobe.com, 2019
Czech Edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2019

ISBN 978-80-7557-194-6 (print)

ISBN 978-80-7557-723-8 (epub)

ISBN 978-80-7557-724-5 (mobi)

ISBN 978-80-7557-725-2 (pdf)

*Své drahé ženě Jarmile s díky za osm let něžné studentské lásky
a bezmála 64 let šťastného manželství.*

OBSAH

Začátek nové hry o moc	9
Překvapivé odezvy	21
Příchod hlavního dědice	51
První střety	71
Octavianův vzestup	97
Zárodky občanské války	119
Vyjasňování vztahů	135
Neklid na východě	153
Triumvirát	167
Obrysy nových poměrů	189
Liberátoři sbírají síly	197
Měření sil u Phillip	209
Příznaky rozkolu	241
Zauzlení vztahu	259
Prozatímní spojenectví švagrů	281
Rivalský rozkol	299
Válka	313
Ponuré mezidobí	323
Jitro nového řádu	343
Principát	357
Božský Augustus	361
Vichrné výšiny moci	373
Múzy ve službách moci	397
Čas úspěchů i pohrom	405
Poslední vzepětí	457

ZAČÁTEK NOVÉ HRY O MOC

Už tenkrát, když Caesarovy vítězné legie v průběhu hispánského tažení rozdrtily zbylé vojsko Pompeiových přívrženců v závěrečné bitvě u Mundy, rozdával Osud karty k novému kolu hazardní hry o moc nad Římem a jím ovládanou částí světa. Mezi Caesarovými vojáky, kteří se radovali ze svého velkolepého vítězství, se nacházel i sedmnáctiletý mladík Gaius Octavianus. Syn zámožného příslušníka jezdeckého stavu, pocházejícího ze starého sídelního města Volků Velitrae. Jeho stejnojmenný otec našel uplatnění v Římě, kde se v roce 61 př. n. l. domohl funkce pretora, která mu otevřela cestu k jmenování správcem Makedonie. V čele legií, s nimiž vytáhl do boje proti tamějším odpůrcům Říma, dosáhl vítězství v bitvě u Thurina, po němž ho legionáři provolali imperátorem a k rodovému jménu byl později na počest dosažené zásluhy usnesením senátu připojen přídomek Thurinus. Po zániku svého prvního manželství s jistou Ancharií se oženil s Attií, dcerou Marka Attia Balba, významného a zámožného římského pretora. S ní zplodil kromě dcery zmíněného již syna Gaia, který se narodil 23. září roku 63 př. n. l. Po návratu z makedonské provincie do Říma z důvodu zvolení konsulem pro následující rok se Gaius Octavianus na podzim roku 59 př. n. l. usídlil s rodinou v prostém domě na palatinském návrší zvaném Oslí hlava, zotavoval po námaze dlouhodobých správcovských povinností před blížícím se nástupem konsulského úřadu, spojeného se souběžným výkonem povinnosti člena senátu. Začátkem roku 58 př. n. l., kdy se chystal ujmout se svých úkolů, však zcela nečekaně na zástavu srdce zemřel. Ovdovělá manželka Attia, na níž po manželově předčasné smrti spočinula náhle celá tíha péče o výchovu a vzdělání tehdy čtyřletého synka i starost o dům a veškeré majet-

kové dědictví včetně služebnictva, jistě s povděkem přijala pomoc své matky Julie. Obětavá babička si na čas ochotně vzala malého Gaia k sobě. Jako milovaná sestra Gaia Julia Caesara vnoučkovi zároveň zajišťovala i podporu z prastrýcovy strany. Matka Attia se zatím podruhé vdala za Lucia Marcia Philippa.

Všemocný diktátor ve prospěch čiperného a zřejmě nadaného prasynovce nešetřil svou přízní. Záměrně jej uváděl do římského veřejného života a osobně dohlížel na jeho prvotřídní vzdělávání v proslulé rétorické škole Apolodora z Pergamu. Již jako dvanáctiletý chlapec dostal Octavianus v roce 50 př. n. l. po úmrtí své dobrotivé babičky příležitost pronést smuteční řeč na jejím obřadném pohřbu za účasti veškerého juliovského příbuzenstva. V té době žil již dospívající Gaius s matkou a otčímem pod střechou rodného domu. Když ale v následujícím roce vypukla občanská válka, byli Caesarovi příbuzní v Římě vystaveni nebezpečí pompeiovské perzekuce, uchýlila se celá rodina do octaviovského rodového sídla ve Velitreích. Jakmile se však ještě v téže roce Řím padl do Caesarových rukou, vrátili se do svého římského domova.

Osmnáctého října následujícího roku bylo Octavianovi, Caesarovým příčiněním, povoleno s jednoročním předstihem před dosažením plnoletosti obléci občanskou tógu, aby ho bylo možno zanedlouho zvolit, či spíše z Caesarovy vůle ustanovit pontifikem po předchůdci padlém u Pharsalu. Jedním z kolegií římských kněží, podřízených Velkému pontifikovi, veleknězi, jímž byl kromě jiných svých funkcí doživotně Caesar.

Roku 46 př. n. l. tento nadějný mladík Octavianus doprovázel svého prastrýce při triumfálním pochodu ulicemi Říma a hned následujícího roku se navzdory zdravotním potížím přihlásil k účasti na hispánském tažení. Odhodlaně a zmužile čelil válečným strážnám a navzdory své tělesné neduživosti a vojenské nemohocnosti, dosáhl Caesarova uznání, na němž mu záleželo. Projevilo se vrcholným způsobem záhy po bitvě, když vojevůdce bez jeho vědomí usedl se svým neodlučným tajemníkem v pracovně, aby mu nadiktoval závažnou změnu své závěti. V původní

verzi, sepsané ještě před propuknutím občanské války, ustanovil svým hlavním dědicem manžela své milované dcery Julie a spolutriumvira Gnaea Pompeia. Překotně plynoucí čas však záhy obrátil jejich vzájemné vztahy naruby. Pompeius se stal Caesarovým úhlavním nepřítelem. Jeho uříznutou hlavu a pečetní prsten dostal Caesar při vstupu do Egypta od egyptského krále Ptolemaia jako projev úcty a přátelství, který ho však proti Ptolemaiovu očekávání zdrtil svou hrůzností, daleko přesahující jeho nenávist k úkladně a takto krutě zavražděnému odpůrci. Upřímná lítost nad truchlivým koncem svého nepřítele ho přiměla po návratu do Říma obnovovat jeho sochy a velkodušně prokazovat úctu jeho památce.

Někdejší závěť ovšem ztratila platnost. Koho má nyní veliký a všemocný Caesar určit pro případ smrti svým dědicem místo mrtvého soka, když dcera Julie již před lety nešťastně zemřela při porodu a syn Caesarion jako plod hříšného a římské veřejné mínění pobuřujícího milostného poměru s egyptskou královnou Kleopatrou nepřichází v úvahu? S politováním shledával, že postrádá přímého dědice, který by po něm převzal nashromážděný majetek i ořež moci. Po dlouhých úvahách dospěl k rozhodnutí adoptovat prasynovce Octavia, syna své neteře Attie, jemuž po matce koluje v žilách krev rodu Juliů. Oceňoval jeho inteligenci i snaživost, naznačující, že by se mohl stát jeho důstojným nástupcem. Nové znění své závěti, jež nadiktoval svému sekretáři v Římě po návratu z Hispánie, opatřil svou pečetí a 13. září roku 45 př. n. l. uložil v chrámu vestálek. Závěť povznášela štíhlého mladíka sličné tváře, ale křehkého zdraví do takových životních výšin, na jaké se neodvažoval ani na okamžik pomyslet, i když doufal, že mu příbuzenství s mocným Caesarem přece jen nějak usnadní vzestupnou cestu životem. Okázalou oddaností prokázanou dobrovolnou účastí v jeho hispánském tažení, houževnatým překonáváním obtíží vojenské služby v poli i osobní statečností a odvahou v bojích si hleděl získat zásluhy. Tak aby utvrzovaly jeho vysoce postaveného příbuzného v přízni, kterou mu prokazuje. Při neznalosti nového znění prastrýcovy závěti netušil, jak velký životní vzestup

mu Osud chystá v dohledné budoucnosti. Ani Caesar ostatně ne-
tušil, že naplnění jeho závětí je tak blízké.

Po řadě let naplněných velkolepými vítěznými bitvami občanské války s Pompeiem a jeho stoupenci, kdy se Gaius Julius Caesar domohl postavení doživotního diktátora římské říše, nastala situace, že se jeho věrní obdivovatelé a přívrženci počali důvodně obávat o jeho život. Rojily se totiž čím dál hlasitěji a troufaleji šeptané fámy o spiklencích, kteří se ho chystají zavraždit.

Stalo se to 15. března roku 44 př. n. l., dva dny předtím, než mělo pod jeho velením začít válečné tažení proti říši Peršanů, nazývaných Parthy. Legie určené k vpádu již byly shromážděny v stanovených výchozích prostorech k odplutí do Asie. U přístavní hráze v Ostii čekaly na kotvách galéry k přepravě vojsk.

Kolem desáté hodiny dopolední se diktátor Gaius Julius Caesar, sídlící tou dobou v paláci Regia na Svaté ulici ve východním cípu Fora Romana, úředním sídle Velkého pontifika, jímž byl před lety s doživotní platností zvolen, chystal na cestu do Pompeiovy kurie na zasedání senátu. Poslední den před jeho odjezdem do války. Nebylo mu zrovna nejlépe. I když ani ve svých šestapadesáti letech nebyl zvyklý dopřávat svému svalnatému, pravidelně cvičenému aotůžovanému tělu sebemenší úlevu při výkonu svých nesčetných povinností vojevůdce, velekněze, politika a státníka. Na své vojáky a vůbec na lidi, kteří ho měli denně zblízka v nejrůznějších situacích na očích, působil dojmem muže, který nezná únavu. Dobře snášel letní vedra, podzimní deštivá chladna i mrazivé zimní počasí. S nepokrytou hlavou dokázal za mnohakilometrových přesunů pochodovat v čele svých legií. Ani široké a jakkoli hluboké a proudné řeky pro něj nebyly překážkou. Snadno je přelával. S omračující odvahou se v bitvách vrhal do urputných soubojů na meče, když bylo třeba povzbudit umdlévající bojovníky na ohrožených úsecích bitevního pole. A na koni vydržel cválat řadu dní a nocí jen s malými přestávkami na nejnutnější potřeby těla a krajně úsporný spánek. V poslední době jej, pravda, pod vlivem nervové zátěže a vysilující námahy válečných příprav po-

stihovaly častěji křečové záchvaty padoucnice, prisuzované důvěrným kontaktům s bohy, takže mu nic neubíraly na vojevůdcovské a státnické autoritě. Způsobovaly však nenadále velice nepříjemnou chvilkovou nemohoucnost. Navíc se od rána nemohl zbavit podivně neurčitých obav z nadcházejícího jednání v senátu. Manželka Calpurnie ho snažně prosila, aby se tentokrát jednání v kurii nezúčastnil. Probudil ji totiž děsivý sen. Viděla, jak se bortí stěny jejich domu, a on, její milovaný manžel, zasažen padajícím zdivem, umíral, zalitý krví v její náruči. S pláčem ho zapřísahala, ať uposlechne výstrahy bohů a nikam dnes nechodí. Caesar sám nepřikládal dobrým ani špatným znamením žádný zásadní význam, i když nejednou podléhal dojmu, že pramáti rodu Juliů Venuše, nad ním drží ochrannou ruku. Toho dne mu ale zavrtalo hlavou, že se i jemu v noci zdál podivný sen: vznášel se nad zemí jako pták a v oblacích se mu zjevil Jupiter, tak živě a zblízka, že si s ním mohl podat ruku.

Calpurnie, která dobře věděla, že její manžel nedá na pověry a věštby, navedla důvěryhodného sluhu, aby ve chvíli, kdy pán bude procházet halou k vstupním dveřím, nechal ze stěny spadnout na zem plastický reliéf tváře jednoho z předků. Třesk tříštícího se sádrového odlitku Caesara na pár vteřin zarazil v chůzi. Je to náhoda? blesklo mu hlavou. Anebo snad opravdu nějaký výstražný vzkaz ze záhrobí? Pokračoval v chůzi k čekajícím nosítkům s purpurovými záclonkami, ale v hlavě se mu s muším bzukotem vyrojily neklidné myšlenky. Slova věštce Spuriny, který ho před několika dny přišel důtklivě upozornit: „Střež se, Caesare, březnových id!“

Přítomný Cornelius Balbus na rozdíl od Caesara bral Spurinova slova vážně. Uvědomil si, že březnové idy připadají na den konání senátního shromáždění, jemuž má Caesar předsedat. Řekl mu s mračnou tváří: „Až půjdeš do Pompeiovy kurie, zapřísahám tě, měj s sebou věrnou hispánskou stráž!“

Caesarovi se vynořila v paměti vzpomínka. Na včerejší večer. Přijal pozvání na slavnostní večeři v domě Marka Lepida. Mezi hosty rozkošnický se rozvalujícími na lehátkách u tabule zatížené

spoustami talířů, táců a mís s rozličnými pokrmy a lahůdkami, zahlédl Decima Bruta, schopného admirála a vojevůdce, který se mu v poslední době zprotivil svými podlézavými lichotkami, za nimiž se krčila neupřímná chtěnost. I nyní si neodpustil pozvednout pohár k oslavnému přípitku na Caesarovu velikost a zářivou životní dráhu. Zároveň mu jakoby s filosofickým zaujetím položil záludnou otázku: „Nikdo z nás neunikne nakonec smrti. Jakou smrt by sis zvolil ty, Caesare, kdybys měl možnost si vybrat?“

Caesar odpověděl ihned a bez rozpaků: „Četl jsem v Xenofontovi, že těžce nemocný král Kýros připravil všechno na svůj pohřeb. Já bych nechtěl smrt, na kterou se člověk může nebo musí připravovat. Nejlepší smrt je nenadálá. A rychlá!“ Všichni v místnosti ztichli. Z úcty k Caesarovi, ale hlavně účinkem toho, co pronesl. Z jeho slov zavanul hrobový chlad. I Caesara zamrazilo. V této chvíli mu vytanulo na mysli totéž, co včera: Proč se mě vlastně Decimus Brutus veřejně tázal na takovou věc? Zrovna on. Z důvěrných zpráv svých zvědů Caesar věděl, že na podstavci sochy Lucia Bruta, který svého času ve jménu republiky zavraždil krále Tarquinia, někdo barvou načmáral: „Kdybys žil, ó Brute, zabil bys tyrana.“ O Marku Brutovi, Decimovu vzdáleném příbuzném, se šíří zprávy, že pomýšlí na to, k čemu je Caesarovými nepřáteli vyzýván. Aby vykročil po stopě svého předka. Caesar se osměluje doufat, že takřka otcovská náklonnost, kterou mu projevuje, činí Marka Junia Bruta vůči těmto výzvám imunním. Ostatně jeho matka Servilia byla Caesarovou dlouholetou oddanou milenkou, takže diktátorovy otcovské city vůči němu mohly mít docela dobře svou přirozenou příčinu i vědomý důvod. Nepomýšlí však jeho pokrevní přízněnc Decimus na totéž?

Zatímco Caesar váhal s odchodem z domu, zviklán úvahami, co neblahého by se mu tak asi mohlo v senátu přihodit, v Pompeiově kurii, kde se zasedání konalo, vzrůstal neklid. Caesar, který měl jednání zahájit a řídit, se zatím kdovíproč nedostavil. To není samo sebou. Diktátor nemá ve zvyku přicházet opožděně. Spiklenců, kteří na něj čekali s rostoucí netrpělivostí, se zmocňovala

nervozita. Co jestli byl jejich záměr prozrazen a Caesar se chystá proti nim zakročit? Do plánu bylo zasvěceno na šedesát lidí, senátorů z nejvznešenějších kruhů, co jestli některý z nich neudržel jazyk za zuby, nebo dokonce ze strachu zradil? Rozhodli se vyslat k Caesarovi do velekněžského paláce Decima Bruta, aby zjistil, co se děje, a pokud možno Caesara přesvědčil, že jeho přítomnost v senátu je dnes, před jeho odjezdem do války proti Parthům, naprosto nezbytná.

Ve Svaté ulici před Caesarovým sídlem se shlukovaly hloučky lidí, kteří přišli diktátora pozdravit anebo o něco poprosit. Decimus Brutus sem dorazil kolem jedenácté. Zastihl Caesara v atriu s Calpurnií a konsulem Markem Antoniem, jemuž právě sděloval s politováním, že se pro silnou nevolnost přece jen nemůže dnešního zasedání zúčastnit, a žádal po něm, ať ho v senátu omluví a oznámí odklad jednání na některý z příštích dnů. Spěchem zadýchaný Decimus Brutus vpadl do jejich rozmluvy: „Zadržte! Jednání nelze odložit! Vždyť senát se sešel na tvůj příkaz, Caesare. Aby schválil nařízení, že budeš v provinciích mimo Itálii používat titul krále a nosit diadém. Kdybychom teď oznámili čekajícím senátorům, že dnes nepříjdeš kvůli nevolnosti, když každý, kdo tě kdy poznal, ví, že něco takového jako nevolnost je ti cizí, umíš si představit to zklamání tvých ctitelů a ty uštěpačné řeči tvých odpůrců, pomlouvačů a závistníků? I pokud ti v účasti na zasedání opravdu brání vážné zdravotní důvody, bylo by dobré, kdyby ses přemohl natolik, abys odklad zasedání oznámil senátorům osobně s využitím svého charismatu.“

Na řadu vteřin zavládlo v atriu mlčení všech přítomných. Calpurnie je protrhla úpěnlivým výkřikem: „Nechoď tam, Gaie! Nedej se přemluvit! Zůstaň doma!“ Marcus Antonius schvaloval, aby se zasedání rozhodně přeložilo na jiný den, neboť Caesar nemůže předstoupit před devět stovek senátorů, jestliže se tělesně i duševně necítí být v nejlepším stavu. Připouštěl ale, že nikdo není schopen vysvětlit důvod odkladu jednání lépe než Caesar sám, pokud ovšem nechce využít jako diktátor svého práva o důvodech pomlčet.

Caesar ještě několik okamžiků zvažoval vše, co bylo řečeno. Nebyl zvyklý vyhýbat se bitvám, ani když se zdály beznadějně. Proč by se měl obávat debaty v senátu? Přikláněl se k rozhodnutí poslechnout Decima Bruta. Posel spiklenců, tvářící se jako nejoddanější přítel, uspíšil jeho rozhodnutí tím, že ho s pobídkou „Pojďme!“ uchopil za paži a přiměl k vykročení z atria ke vchodovým, dřevorezby zdobeným dveřím. Za nimi pod třístupňovým schodištěm stála na vydlážděném chodníku nosítka. Šestice nosičů u nich už celou věčnost přešlapovala, čekajíc na povel, aby se chopila jejich rukojetí a kráčela s nimi, kam bude nařízeno. Caesar předtím políbil ještě spěšně Calpurnii, s Markem Antoniem, na něhož před vchodem čekal hlouček liktorů předepsaného konsulského doprovodu, se prozatím rozloučil pokyvem hlavy a společně s Decimem se ubíral k východu z paláce. Až poté, co Caesar opustil dům, dorazil prý otrok, který tvrdil, že má pro diktátora důležitou zprávu. Bylo mu dovoleno, aby v domě počkal na Caesarův návrat.

Pohupující se nosítka, zavěšená na svalnatých pažích svižně kráčejících otroků, proplouvala lidnatými římskými ulicemi. Volnou cestu jim zjednával velitel čtyřčlenného oddílu vojácky rázujících osobních strážců. Caesar, usazený v polštářích, průhledem v poodhrnutém závěsu mlčky pozoroval rojení lidského mraveniště, netuše, že všechno, co venku vidí a co slyší, jsou sice všední výjevy městské každodennosti, ale dnes je jeho smysly registrují naposledy. Lazebník holící přímo na ulici zákazníka sedícího na stoličce se zvrácenou hlavou, vedle něj prodavač v usmolené zástěře ve stánku s plátěnou střechou hlasitě nabízí opékané klobásky, pekař rozkládá na prkenný pult čerstvě upečené placky chleba, o kus dál rybář v plstěné čapce vyvolává: „Rýýýby na prodej! Kupte si ryby, dneska ráno ulovenýýý!“ Směnárník u čtvercového stolku bradatému muži v řeckém oblečení vyměňuje stříbrné drachmy za římské sestercie a nahlas odpočítává mince kladené na desku stolku, obtloustlý krčmář stojící ve dveřích své nálevny šprýmovně láká kolemjdoucí na pohárek vínka, jaké ještě nepili, a u jiných dveří v nadměrně obnažená prostitutka slibuje osamělým mužům útěchu a povyražení...

Proradný Decimus Brutus vyrazil zrychleným krokem napřed. Spěchal jako o závod, aby spiklencům s předstihem oznámil, že úkol je splněn, Caesar přichází. Co se asi tak v těch chvílích spřádalo v Decimově hlavě? Těžko věřit, že by si ani na okamžik nepřipustil morální pokleslost svého licoměrného počínání, když přesvědčoval svého dobrodince uvěřivšího v jeho předstíranou oddanost a přátelství, aby se s ním vydal tam, kde na něj čeká zá-
ludná smrt. Smrt, o niž se navíc ještě on sám v roli domnělého přítele namísto vděku za mnohá přátelskou přetvářkou vytěžena dobrodiní přičiní použitím dýky ukryté v podpaží. Možná si namlouval, že vražda tyрана poslouží obnově republiky poskytující svobodu občanům, takže není zločinem, ale záslužným vlasteneckým činem. Jenže neuvážil, anebo nebyl schopen uvážit, že Caesar není tyran ve smyslu nelidské zvůle, ale schopný, osvícený samovládce, jenž prospívá lidu víc než neschopná, zkorumpovaná republika. Pokud by jednal v opravdovém, poctivém přesvědčení, že je v zájmu svobododárné republiky zabít Caesara, pak by ho měl jako jejího škůdce nenávidět, a nikoli usilovat o jeho přátelství v zájmu svého osobního prospěchu.

Caesarova nosítka obklopená tělesnými strážci upoutávala v ulicích pozornost. Diktátorovi příznivci voláním upozorňovali davy, kdo je právě mjíjí, skryt za závěsy. „Imperátor!“, „Diktátor!“, „Ať žije Caesar!“. „Sláva božskému Caesarovi!“ Závěs nosítek se porozhrnul. Objevila se energická, mužná tvář známá z mincí a soch. Potěšeně se usmívala. Vedle ní se vynořila ruka kynoucí zástupům na pozdrav. Za nárožím poblíž Vestina chrámu Caesar zahlédl starého věštce Spurinnu, který ho nedávno varoval, aby se měl na pozoru, že mu hrozí nebezpečí v den březnových id. Neodpustil si, aby na něj se špetkou škodolibosti nezavolal: „Hej, Spurinno! Březnové idy, před nimiž jsi mě varoval, už jsou tu, a jak vidíš, nic se mi nestalo! Jsem živ a zdrav!“ Spurinna, dřepící na podstavci korintského sloupu, vzhlédl k Caesarovým nosítkům: „Máš pravdu, pane, březnové idy jsou zde, ale ještě neskončily. Mysli na mé varování, pane!“ Když nosítka mjíjela Vestiny schody vedoucí vzhůru na Kapitol, prodral se k nim přes odpor

bočního strážce muž v přepásané hnědé otrocké tunice a podával Caesarovi zapečetěný svitek papyru s hlasitým sdělením vzdorujícím hluku ulice: „Můj pán, Artemidoros z Knidu, ti posílá tento vzkaz, vladaři, a prosí, aby sis ho přečetl.“ Caesar přijal blahosklonně svitek v domnění, že jde o nějakou stížnost nebo žádost, na jejíž vyřízení bude dost času později. Natáhl ruku s listinou k protějšímu sedadlu, kde seděl jeho neodlučný sekretář. „Můj pán mi kladl na srdce, pane,“ naléhal Artemidorův sluha, „aby sis jeho vzkaz přečetl ihned a sám. Je to velice důležitý vzkaz, pane.“ Caesar dobrodušně pokýval hlavou: „Ať se tvůj pán nestrachuje. Jeho dopis si přečtu!“ Když údajně procházeli Cirkem Flaminiem a proplétali se mezi kalužemi, Decimus požádal Caesara, aby mohl napřed poslat jednoho ze svých sluhů, kteří šli vzadu za nimi, do kurie se vzkazem, že přicházejí. Ať tak nebo tak, škoda, že Caesar podcenil důležitost Artemidorova vzkazu a nerozpečetil jej okamžitě.

Netušil, že zapečetěný list obsahuje podrobný popis vražedného plánu proticaesarovských spiklenců: Marcus Brutus, zastávající Caesarovou zásluhou úřad prétora, měl před jeho příchodem upoutat na sebe pozornost senátorů, rozsazených v amfiteátrovém půlkruhu jednací síně, tím, že v hloučku spoluspiklenců bude předstírat rozsuzování jejich rozvášněné rozepře. Caesarův vysoce ceněný generál Trebonius, hlavní organizátor atentátu, měl před vchodem do kurie vyčkat příchodu siláckého Marka Antonia, Caesarova spolukonsula a věrného stoupence, a zdržet ho rozhovorem tak, aby mu v okamžiku jeho vražedného napadení nemohl přispěchat na pomoc. Decimus Brutus se zavázal zajistit ochranu účastníků akce najatým oddílem ozbrojených gladiátorů z protější Pompeiovy arény, rozmístěných ve vestibulu a v šatnách kurie. Každý ze spiklenců učinil závazný slib, že se dostaví na zasedání ozbrojen dýkou a zasadí Caesarovi jednu bodnou ránu. Marku Brutovi poté připadl úkol předstoupit před plénum senátu a pronést řeč, v níž co představitel starořímské mravnosti ospravedlní diktátorovu násilnou smrt jako svržení vlády tyрана a vyhlásí svobodnou republiku.

A tak Caesar, nevěda, co je na něj úkladně nastraženo, vstoupil do vestibulu kurie, netrpělivě očekáván hloučkem spiklenců. Co se v následujících chvílích odehrálo, zaznamenal antický historik Appianos: Spiklenci s ukrytými dýkami obklopili jako přátelský doprovod Caesara, který se usadil v pozlaceném křesle na pódiu s Pompeiovou sochou. Potom jeden z nich, Lucius Tillius Cimber, před něj předstoupil, a žádal o povolení návratu svého bratra vypovězeného pro příslušnost k pompeiovcům. Caesar otálel s odpovědí a pak Cimberovu žádost zcela zamítl. Tu ho Cimber uchopil za purpurový plášť, jako by jej ještě prosil, strhl mu ho z ramen a táhl k sobě s křikem: „Nač čekáte, přátelé...?“ Caesar se mu v hněvu snažil vytrhnout, Náhle jej obstoupila skupina senátorů v bílých togách s nachovým pruhem, Cassius, Marcus Brutus, Casca, Trebonius, Pontius Aquila... Tillius Cimber mu tiskne paže, už nikoli prosebně, ale vši silou, aby mu znemožnil se bránit, Všichni kolem vytahují zpod šatstva dýky. Casca se zleva protlačil před Cimbera a vrazil Caesarovi čepel své dýky ze zadu do hrdla, Její hrot však sjel po klíční kosti a ostří prořalo jen hrud' nehlubokým řezem. Někteří ze spiklenců nerozhodně, někteří v překotném spěchu se vrhají na Caesara a vši silou ho bodají. Napadený vládce se pokouší o odpor, brání se jako šelma. Vyškubl z Cimberova sevření pravici, v níž drží ostré psací rydlo. Opřel zády o Pompeiovu sochu, vrazil jeho hrot komusi do těla. Sám však cítí bolest z přibývajících bodných ran. Cassius ho řal dýkou do tváře, Caecilius Buciolanus ho bodl do zad, Caesennius Lento zasáhl rameno, Decimus Brutus bodl Caesara dvakrát, jednou do levé strany hrudi za sebe, podruhé ještě za Trebonia, který akci zmeškal vinou záměrného zdržování Marka Antonia před vchodem. Caesar, couvá a brání se pěstmi v přívalu bodných ran do hrudi, do boků, třísel i šíje. Krev se mu hrne po těle, prosakuje tógou. Zahlédl Marka Junia Bruta, k němuž lnul v přesvědčení, že je jeho nemanželským synem. Jako poslední z vrahů, roztrášen strachem z toho, co všichni chtějí, aby udělal, přivrávorál do Caesarovy těsné blízkosti a dodáváje si odvahy, rozpráhl pravici s dýkou, aby mu její čepel vrazil do slabin.

Caesarovi se zatmělo před očima. Ó, bozi! Kde se najednou vzalo tolik zrádců? „I ty, můj synu?“ zaúpěl zdrceně a v návalu beznadějného zoufalství si cípem tógy zakryl tvář i s hlavou, a nechávaje již bez odporu do sebe bodat, hroutil se zalit krví bezvládně na mramorovou dlažbu u podstavce sochy svého někdejšího nepřítele. Appianos v závěru své zprávy dodává: „Ani když padl, nepřestali spiklenci běsnit a zasadili mu třiadvacet ran; mnozí se ve shluku navzájem ranili svými zbraněmi.“ Historik Suetonius ve svém obsahově shodném líčení této děsivé události uvádí: „Bylo mu zasazeno třiadvacet ran dýkou a jen při první ráně zasténal, aniž pronesl jediné slovo... Když všichni vrahové ve zmatku prchli, zůstal dlouho ležet na zemi, mrtev...“